

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Куртєвої Катерини Русланівни

«Хореографічна культура Прикарпаття: інтерпретація народного танцю в контексті художньої вистави», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з культурології за спеціальністю 034 Культурологія галузь знань 03

– Гуманітарні науки, офіційного опонента, кандидата мистецтвознавства, доцента Львівського національного університету імені Івана Франка

Плахотнюка Олександра Анатолійовича

Актуальність дисертаційної роботи, визначена дисертанткою, концептуально окреслює інтерпретацію народно-сценічного танцю Прикарпаття у художній виставі, його структурування та теоретизування в контексті соціокультурного підґрунтя, що зумовлено певним переліком факторів. А саме: виділенням «Прикарпаття» як унікального етнокультурного регіону України; важливістю популяризації української культури та традицій в умовах жорсткого протистояння з російською державою; відзначенням прикарпатського хореографічного мистецтва особливими раритетними зразками танцювальної культури, яка сформована і збережена в певних культурно-історичних умовах; прагненням сучасних митців адаптувати традиції народного танцю у балетні та драматичних художніх виставах.

Метою дослідження окреслено: визначення специфіки інтерпретації прикарпатського народно-сценічного танцю як художньої складової вистави. Об'єкт дослідження – хореографічна культура Прикарпаття. Предмет дослідження – специфіка інтерпретації прикарпатського народно-сценічного танцю в контексті художньої вистави.

Найбільш істотні наукові результати дослідження. Простежується спроба проаналізувати соціокультурні умови впровадження прикарпатського народного танцю у структуру традицій народного театру. Сформульовано поняття «етно-дансіклу» як танцювального шоу, основою якого є народна музика, а провідним виразним компонентом є осучаснений фольклор. Звертає на себе увагу прагнення

виокремити концептуалізацію виразних засобів та компонентів, які треба враховувати при створенні сучасного етно-дансіклу в умовах глобалізації, міжетнічної інтеграції, а також необхідності популяризації української культури. Виокремлено принципи адаптації народно-сценічного танцю у драматичних виставах. Сформульовано основні ідеї актуальності хореографічного твору, досліджено народно-сценічний танець Прикарпаття в якості образно-естетичного явища сучасного театрального мистецтва.

Практичне і теоретичне значення роботи. Отримані теоретичні висновки і узагальнення дисертаційного дослідження визначені Катериною Куртевою як такі, що можуть бути використані: «для підготовки педагогів-хореографів у вищих навчальних закладах при викладанні предметів хореографічного циклу, а саме “Теорії та методики викладання українського народного танцю”, “Історія хореографічного мистецтва”, “Історія української культури”, “Український танець”; під час підготовки навчальних посібників та підручників з теорії та історії мистецтвознавства, історії вітчизняного хореографічного мистецтва, а також у мистецьких практиках хореографів-постановників народного і народно-сценічного танців та керівників аматорських, професійних ансамблів. Подальше вивчення теми сприятиме вирішенню проблем українського хореографічного мистецтва в контексті світової хореографії» (с. 16–17). В основній своїй масі практичне і теоретичне значення роботи має спрямування за спеціальністю 024 Хореографія (галузі знань 02 Культура і мистецтво), лише частково розкриваючи культурологічні аспекти практичного характеру. Також треба зазначити, що згідно Закону України «Про вищу освіту» в Україні прийнято вживати термін не «вищі навчальні заклади» (с. 16), а заклади вищої освіти (Розділ 1. Стаття 1 п. 1 Закону «Про вищу освіту»).

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертаційної роботи. Наукові положення ґрунтуються відповідно до обраної авторкою методології, з дотриманням основних наукових принципів компіляції на основі об'єктивно представлених фактів. Ступінь обґрунтованості положень в історичній та культурологічній галузях є частково достатнім.

Оцінка мови, логіки викладення і стилю дисертаційної роботи. Аргументи, посилання, а також відповідні апеляції дисертації сформовані з частковою логічністю, послідовністю, присутні неоднозначності у підходах, що представляють історичні та культурологічні факти. Умовиводи та побудовані на їх основі висновки ґрунтуються об'єктивними чинниками переважно на фактажі. Загальний стиль викладення текстового матеріалу є частково науковим, без вираженого емоційного забарвлення та з ознаками особливого авторського ставлення щодо проаналізованих аспектів, обставин, постатей.

Проаналізувавши дисертацію Куртевої К. Р., стає зрозумілим, що запропонована наукова розвідка написана людиною-практиком, яка на власному хореографічному досвіді володіє предметом свого дослідження (в контексті хореографічного мистецтва). Ця робота є результатом її багаторічної мистецької діяльності. Фактично, такі обставини надають дисертаційному дослідженню відповідного значення, де авторка намагається зрозуміти весь спектр окреслених завдань та питань, як із середини (в тому числі із власних напрацювань), так і з власних спостережень.

Це дослідження являє собою далеко не першу спробу системного культурологічного аналізу хореографічної культури Прикарпаття. Проте, саме в цій роботі акцентується увага через проведення аналізу інтерпретації народного танцю в контексті художньої вистави на певному етапі її розвитку. Отже, таке викладення може фрагментарно претендувати на вичерпний культурологічний аналіз.

В тексті дисертації неодноразово зустрічаються некоректні цитування попередніх досліджень, неточності в оформленні покликань на джерела походження інформації, які, зрештою, стосуються основного предмету дослідження: в цьому вбачаємо основну прогалину роботи Куртевої Катерини Русланівни. Зупинимось на більш помітних із них, а саме:

- згадані по тексту як проаналізовані, процитовані, описані наукові праці дослідників, не всі відображені у списку літератури та не мають відповідного правильного оформленого покликання на джерело походження інформації в

тексті рукопису дисертації. *Розділ I підпункт 1.1:* О. Скларової (с. 22), Севастіяна Кльоновича (XVI ст.) (с. 25), В. Шехевича (с. 25), Л. Сабан, Р. Кирчіва, М. Попадюк, Р. Коритко. І. Оленис, К. Русика (с. 25), М. Русина (с. 26), Р. Герасимчука, Д. Демків, Б. Стаська (с. 27), С. Кухти (с. 28), В. Пастух, А. Тимчули, О. Квецька (с. 30), Т. Островерх, Т. Павлюк, Д. Дігтяр, Н. Миронюк, А. Коритною, А. Бойченко (с. 31), К. Лук'яненко (с. 32), Л. Маркевич, Т. Медвідь, М. Пастернакова, Л. Шиленко, О. Настюк, (с. 33), В. Сидоренка, Л. Барабан (с. 34), П. Рікера (с. 34), М. Білухи, Н. Баран, В. Ісаєва, М. Корягіна, М. Чік, І. Грищенко, О. Григоренко, В. Шейка, Н. Кушнеренко (с. 35), Ф. Аста. М. Хайдегтера, Г. Гадамера, С. Твердохліб, Д. Шарикова (с. 36). *Підпункт 1.2:* Ф. Шлейєрмахер (с. 43). *Підпункт 1.3:* І. Денисюк, В. Шаян, М. Русина (с. 55), П. Рікер, Ф. Асета, М. Хайдегтер (с. 56), С. Куценко, І. Гутник, О. Енська (с. 57), та ін.

- некоректне використання розділових знаків«-», «-»,«—», останні мають ознаки безпосереднього копіювання з інтернет-ресурсів (с. 45, 67, 76, 77, 78, 81, 84, 87, 95–101, 104);

- дисертанткою вказано: у наукових напрацюваннях авторства О. Голдрича є монографія (с. 81), що не відповідає дійсності – в його доробку є методичні рекомендації, публіцистичні статті, навчальні посібники, збірники записів танців та пісень, а також одна біографічна монографія «Муза мого життя», де він не аналізує «еволюцію українського народного танцю».

- проаналізовані і загадані у дисертації літературні твори Г. Квітки-Основ'яненка, О. Кобиляшної, І. Котляревського, М. Коцюбинського, М. Стельмаха, В. Стефаніка, Ю. Федьковича, І. Франка, Г. Хоткевича не мають покликання на джерела і не відображені у списку літератури.

- некоректно оформлені покликання на джерело інформації, такі як: [1236] (с. 38), в той час список літератури сформований із 255 джерел, також [7,182] (с. 138);

- відсутність даних про походження проаналізованих фактів минулих історичних періодів; про вистави, та про інші факти що зазначені у дисертації (с. 46, 54–55, 65, 70–71, 72, 74, 77–78, 78–79, 79–80, 81, 84, 87, 88, 89, 91–97, 100;

116–117 та ін.);

- на сьогоднішній день ще не прийнятий Закон України «Про національний культурний продукт», тому в дисертації варто вказувати його в якості проєкту закону (с. 54–55);

- наведені цитати не мають відображення у зазначеннях їх авторства, де саме вони були оприлюднені і яке саме джерело їх походження або оприлюднення (с. 85, 88, 93, 94, 100);

- інформація, яка стосується дат, потребує уточнення щодо століття і джерела походження того чи іншого факту події «... в 30-х роках Львівська духовна семінарія ...») (с. 90) незрозуміло роки якого століття проаналізовано;

- згадані постаті Лісовець, Богомазов, Одинский (с. 106) потребують уточнення: в яких саме театрах вони працювали і за який саме період їх роботи проаналізовано;

- потребує уточнення: де були поставлені вистави М. Садовського «Олекса Довбуш» (с. 115);

- некоректно наведено назву Львівського театру ім. М. Заньковецької (с. 117);

- із тексту дисертаційного дослідження є незрозумілим про діяльність якого із провідних хореографів Прикарпаття Володимира Васильовича Петрика йдеться (с. 119, с. 121–122, с. 124), оскільки однофамільців (як за однаковими іменами, не прямих родичів, а також професією і місцем діяльності в Україні) відомо два провідних діячів хореографічного мистецтва;

- який саме театр мається на увазі, коли аналізується діяльність А. Білоуса (с. 123);

- відсутня інформація про джерело походження фактів (аргументів, подій, творів та ін.), а саме: «також польських скоморохів – «йокуляторів», «веселок», «вагантів», «жонглерів» (с. 82); про події та церковне виховання 80-х рр. XVII ст. (с. 83–84); про події 1848 року (с. 90–94); про створення перших опер (с. 91); про використання у братських школах гуцульського фольклору (с. 86); про згадані вистави с. 91–95); про етапи розвитку театру XIX ст. (с. 94–95); про твори

І. Франка і на яких театрах вони реалізовані (с. 96); про оперу «Галька» (с. 99); про УНР (1917р.) (с. 101); про діяльність театру Л. Курбаса (с. 101–102); про виставу «Заграва» В. Блавацького (с. 103); про Коломийський театр та діяльність Я. Чуперчука в ньому (с. 103); про події 1960-х – 1970-х років (с. 104, 105); про репертуар театрів та руху шестидесятників (с. 105); про згадані думки Г. Хоткевича (с. 105); про діяльність О. Лісовець, Д. Богомазов, Ю. Одинського (с. 106); наведенні визначення коломийка, гуцулка (с. 112); про трупку аматорів Гната Хоткевича (початку ХХ ст.) що гастролювала в Галичині (с. 113); про п'єсу «Галька» (с. 113); про вистави М. Садовського «Олекса Довбуш» (с. 115); про діяльність Я. Чуперчка (1947 р.) у Львівському академічному драматичному театрі ім. Марії Заньковецької (с. 115); про виставу «Гуцульський рік (с. 116); Інформація про Дмитра Лека (с. 118); про події 1893 року вистава «Украдене щастя» І. Франка (с. 119, с. 121); про хореографів Володимира Петрика, Ярослава Чуперчука, Гната Юра (с. 119); про події 90-х років ХХ ст. (с. 123, с. 124); про діяльність у театрі А. Білоуса (с. 123); про постановку балетів Д. Фридинського (с. 124); про Ф. Стригуна (2016 р.) (с. 125); про діяльність М. Тригубова (1951 р. та 1953 р.) (с. 130–131); про постановку балету «Сойчине крило» (1957 р.)» Київська опера (с. 132–131); про події 1963 року (с. 136); про посилення на законопроект «Про національну культурний продукт» (с. 54–55, с. 145); про фільм С. Параджанова, балет Н. Скорульської (с. 141); про джерело походження інформації про репертуар колективів (с. 149); про танцювальні школи (с. 155–156).

Окремі побажання та зауваження по змісту роботи.

В сукупності викладені обставини зумовлюють, цілком природно, наявність певних дискусійних моментів і зауважень. Перш за все, їх можна було б направити на рахунок теоретичних засад дисертації. Відповідно оцінюючи дисертаційне дослідження Катерини Русланівни Куртевої, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження та побажання, які стосуються викладеного матеріалу та якісного аналізу проблематики.

Зупинимося на декількох основних проблемних питаннях:

1. Окресліть які сформовані (географічно-історично) території Прикарпаття, межі яких були взяті за основу дисертаційного дослідження, та які саме етнічні групи проживають на цих територіях, бо за змістом дисертації акцент поставлений в основному на фольклорі гуцулів?

2. В тексті дисертації неодноразово згадуються літературні твори «Украдене щастя» Івана Франка, «Земля» (в тексті дисертації автор літературного твору не вказаний) «Лісова пісня» Лесі Українки та інші; зазначаються режисери; проте, не завжди чітко вказані в яких саме театрах і в який період, а найголовніше, хто саме створював для них хореографічні номери, хто був балетмейстером постановником (особливо у виставах, що згадані у дисертації в досить тривалий періоду кінця XVIII століття до XX століття)? Які архівні джерела, що підтверджують факти вказані у дослідженні, були опрацьовані?

3. Чим зумовлено введення терміну «етно-дансікл», який за наведеним визначенням являє собою «нове поняття ... танцювального шоу, що ґрунтується на стилізованій народній музиці, а осучаснений фольклор є провідним його компонентом» (с. 3–4)? І постає відповідне логічне запитання: що в себе включає термін «осучаснений фольклор»? Можливо дане визначення потрібно доповнити акцентом на стилізації народного танцю? Яка доцільна практична складова його використання у науковому та освітньому просторі, якщо вже існують і широко використовуються терміни фольк-опера, фольк-мюзикл, фольк-балет, модерн-фольк-танець, джаз-фольк-танець?

Висловлені зауваження та пропозиції не впливають на загальне враження від роботи, проте потребують аргументації до засад їх використання. Отже, ці зауваження є уточненнями позиції дисертантки щодо ключових проблем дослідження, а також інколи являють собою поради для відкриття нових горизонтів у подальшій науковій роботі.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» та нормативних актів МОН України. Дисертаційна робота Куртевої Катерини Русланівни «Хореографічна культура Прикарпаття: інтерпретація народного танцю в контексті художньої вистави» частково відповідає вимогам

п.п.6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 щодо дисертаційних робіт, які представляються на здобуття наукового ступеня доктор філософії, інших нормативних актів МОН України та спеціальності 034 Культурологія.

Висновок. Дисертаційна робота Куртевої Катерини Русланівни «Хореографічна культура Прикарпаття: інтерпретація народного танцю в контексті художньої вистави» присвячена достатньо актуальній тематиці, основні наукові висновки є обґрунтованими, а отримані результати свідчать про розв'язання певних наукових завдань.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, певним чином містить оформлену наукову новизну, має окреслене теоретичне і практичне значення, а її авторка Куртева Катерина Русланівна – при умові позитивного проходження процедури захисту дисертації і аргументованих відповідях на окреслені проблемні питання дисертації – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 – Культурологія.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри режисури та хореографії

Львівського національного університету імені Івана Франка

 О. А. Плахотнюк

